

Õppetöös erikokkulepete (EK) rakendamise põhimõtted Tartu Jaan Poska Gümnaasiumis

1. Eesmärk ja kohaldamisala

Jaan Poska Gümnaasiumi eesmärk on toetada iga õpilase arengut ning võimaldada põhjendatud juhtudel paindlikku õppekorraldust, säilitades õppe kvaliteedi, selged kokkulepped ja kursuse nõutavad õpitulemused.

Käesolev dokument kirjeldab, millistel alustel ja kuidas rakendatakse JPG-s õppetöös erikokkuleppeid (EK), millised on erikokkulepete liigid ja võimalikud toetamise viisid, kuidas kokkuleppeid dokumenteeritakse ning millal tuleb erikokkuleppe asemel või sellele lisaks koostada individuaalne õppekava (IÕK).

Erikokkuleppe rakendamise põhjuseks võib olla õpilase süvahuvi, süvateadmised või erivõimed õppeaines, tervislik olukord või Eesti koondise tasemel sportliku tegevusega seotud õppekoormus.

Erikokkulepe ei ole õpitulemuste vähendamise viis. Õpilase teadmisi ja oskusi hinnatakse JPG hindamisjuhendi kohaselt kursuse oodatavate õpitulemuste suhtes.

2. Õiguslikud ja koolisisesed alused

Erikokkulepete rakendamisel lähtutakse põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest (PGS), gümnaasiumi riiklikust õppekavast (GRÕK), Tartu Jaan Poska Gümnaasiumi õppekavast ning JPG hindamisjuhendist.

PGS § 18 lõike 1 kohaselt võib kool teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas. Kui muudatustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine, koostatakse õpilasele individuaalne õppekava.

GRÕK § 13 kohaselt korraldab gümnaasium andekate õpilaste juhendamist ning võib õpilase individuaalse arengu toetamiseks teha kokkuleppel õpilasega muudatusi või kohandusi õppesisus, õppekorralduses ja õppekeskkonnas. Olulise õppekoormuse või õppe intensiivsuse muutuse korral koostatakse IÕK.

Kui IÕK-ga nähakse haridusliku erivajadusega õpilasele ette riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamine, lähtutakse PGS § 18 lõikes 2 ja GRÕK § 13 lõikes 3 sätestatud tingimustest.

JPG hindamisjuhendi kohaselt koostatakse põhjendatud pikaajalise õppetööst eemalviibimise korral õpilasele tööde sooritamiseks individuaalne õppeplaani. Individuaalne õppeplaani on tööde, arvestuste ja muude õppeülesannete sooritamise ajakava ning ei ole samatähenduslik seaduses sätestatud individuaalse õppekavaga.

3. Aluspõhimõtted

Erikokkulepete rakendamisel lähtub JPG järgmistest põhimõtetest.

- **Individaalsus.** Erikokkulepe lähtub konkreetse õpilase vajadusest, olukorrast ja eesmärgist; kõiki võimalikke toetamise viise ei rakendata automaatselt.
- **Õpitulemuste säilimine.** Erikokkuleppega võib kohandada õppeülesannete mahtu, õppekorraldust, õppekeskkonda ning teadmiste ja oskuste tõendamise viisi, säilitades kursuse nõutavad õpitulemused.
- **Selgus ja kirjalikkus.** Erikokkuleppes määratakse võimalikult konkreetsetelt kokkuleppe eesmärk, rakendatavad meetmed, ajavahemik, osapoolte ülesanded ning ülevaatamise aeg.
- **Koostöö ja vastutus.** Õpilane osaleb kokkuleppe kujundamises ning vastutab kokkulepitud tegevuste eest oma võimete ja tervisliku seisundi piires. Kool tagab vajaliku toe ja jälgib kokkuleppe toimimist.
- **Ajutisus ja ülevaatamine.** Erikokkulepet rakendatakse põhjendatud ajavahemikul ning selle vajalikkust ja toimimist hinnatakse regulaarselt.
- **IÕK piir.** Kui kavandatavad kohandused tähendavad õppekoormuse või õppe intensiivsuse olulist kasvu või kahanemist või õppeaja sisulist pikendamist, hinnatakse IÕK koostamise vajadust.

4. Erikokkulepete liigid

4.1. EK nr 1 – süvahuvi, süvateadmised või erivõimed

EK nr 1 rakendatakse õpilasele, kellel on süvateadmised, süvahuvi või erivõimed mingis õppeaines ning kelle arengut tavapärasel tempos ja viisil toimuv õpe piisavalt ei toeta.

Erikokkuleppe eesmärk on võimaldada õpilasel õppida tema tasemele vastava koormuse ja tempoga ning vajadusel korraldada ülejäänud õppetööd paindlikumalt.

Aineõpetaja koos õpilasega määratleb sobiva ainesisu, õppeülesanded ja teadmiste omandamise tõendamise viisi, lähtudes kursuse õpitulemustest. Lepitakse kokku iseseisvate ülesannete täitmise kord ning tunnis osalemise või mitteosalemise reeglid.

Süvateadmistega seotud õppeaineid võib kokkuleppel omandada kiirendatud tempos. Näiteks võib arvestuse sooritada perioodi alguses või muul ajal enne arvestuste nädalat või omandada kahe kursuse materjali ühe perioodiga ning sooritada vastavate kursuste arvestused.

Õpilase individuaalse arengu jälgimiseks ja toetamiseks teevad koostööd aineõpetajad ja mentor. Vajadusel kaasatakse õpilasnõustaja ja/või lennujuht.

4.2. EK nr 2 – ajutisest tervislikust põhjusest tekkinud õppevõlgnevused

EK nr 2 rakendatakse juhul, kui õpilane on tervislikel põhjustel olnud ajutiselt pikemaajaliselt õppetööst eemal ning see ei mõjuta eeldatavalt tema pikaajalist toimetulekut õppetöoga, kuid on tekitanud õppevõlgnevused.

Erikokkuleppe eesmärk on võimaldada ajutise tervisliku põhjuse tõttu tekkinud võlgnevused likvideerida jõukohase ja selgelt kokkulepitud ajakava alusel ning toetada õpilase naasmist tavapärasesse õppetöösse.

Sooritamata kursuste kohta kantakse Stuudiumisse märke „MH“ koos põhjuse ja kokkuleppe selgitusega. Võlgnevuste likvideerimiseks koostatakse õpilasele JPG hindamisjuhendi kohane individuaalne õppeplan. Üldjuhul likvideerib õpilane võlgnevused hiljemalt järgmise õppeperioodi lõpuks.

Konsultatsioonide vajadus otsustatakse koos aineõpetajaga. Õpilast toetab tegevuste planeerimisel mentor ning vajadusel kaasatakse õpilasnõustaja.

4.3. EK nr 3 – pikemaajaline tavapärasest õppekorraldusest eemalolek

EK nr 3 rakendatakse õpilasele, kes ei saa tervislikel või mõjuvatel isiklikel põhjustel, Eesti koondise tasemel sportimise koormuse tõttu pikema aja jooksul tavapäraselt koolikeskkonnas õppida ning omandab õppeaineid valdavalt iseseisvalt.

Erikokkuleppe eesmärk on võimaldada õpilasel sel ajaperioodil jätkata õpinguid jõukohaselt ja võimalikult järjepidevalt, säilitada regulaarne kontakt aineõpetajatega ning ennetada õppevõlgnevuste kuhjumist.

Õpilane osaleb vajadusel konsultatsioonides ja suhtleb regulaarselt aineõpetajatega õppetöö korraldamiseks vajalike kokkulepete tegemiseks. Jooksvalt hinnatavates ainetes teeb õpilane individuaalseid ülesandeid või osaleb võimaluse korral tundides hindeliste tööde sooritamise ajal.

Arvestuste nädalal sooritab õpilane üldjuhul arvestusi teiste õpilastega koos või kokkulepitud aegadel. Õppeainetes püütakse liikuda teiste õpilastega samas tempos. Kui see ajutiselt ei õnnestu, kantakse Stuudiumisse märke „MH“ koos põhjuse ja kokkuleppe selgitusega.

Erandkorras võib õppenõukogu otsustada õppetöö jätkamise tingimused kuni augustikuu õppenõukoguni, lähtudes JPG hindamisjuhendist.

Õpilase toimetulekut ja tegevust jälgivad mentor ja/või õpilasnõustaja. Vajadusel kutsub õpilasnõustaja kokku ümarlaua, milles osalevad õpilane, lapsevanem(ad), õpilasnõustaja ja lennujuht ning vajaduse korral aineõpetaja(d).

4.4. EK nr 4 – pikaajalisest tervises seisundist tulenev õppekorralduse kohandamine

EK nr 4 rakendatakse õpilasele, kes puudub tervislikel põhjustel pikema ajaperioodi jooksul ning kelle tervislik seisund takistab ka edaspidi järjepidevalt tavapärases õppetöös osalemist.

Erikokkuleppe eesmärk on võimaldada pikaajalisest tervises seisundist mõjutatud õpilasel jätkata gümnaasiumiõpinguid tema tervislikku seisundit arvestava tempo ja õppekorraldusega, seades igaks õppeperioodiks jõukohased eesmärgid.

Õpilane esitab arstitõendi või muu asjakohase tervishoiutöötaja dokumendi, milles on kirjeldatud õppetöö korraldamiseks olulisi tervisest tulenevaid vajadusi või piiranguid. Piiratud teovõimega õpilase puhul esitab lapsevanem erikokkuleppe rakendamiseks avalduse. Erikokkuleppe rakendamise kinnitab direktor käskkirjaga.

Olukord kaardistatakse ning üheks õppeperioodiks määratakse kindlaks õppekorraldus, eesmärgid ja rakendatavad toetamise viisid. Iga uue perioodi alguses, üldjuhul 1.–2. õppenädalal, toimub kohtumine, kus vaadatakse üle senised edusammud, võimalikud tagasilöögid, õppetöös olulised muutused tervislikus olukorras ning vajadusel määratakse uued eesmärgid ja tegevused.

Kui tervislikust seisundist tulenevalt on vajalik õppekoormuse või õppe intensiivsuse oluline vähendamine või õpingute kestuse pikendamine neljale õppeaastale, koostatakse õpilasele lisaks IÕK. Erikokkulepe võib olla IÕK vajaduse tuvastamise ja rakendamise aluseks, kuid ei asenda IÕK-d.

Õpitulemuste vähendamist ei käsitleta tavapärase EK meetmena. EK-ga võib kohandada õppeülesannete mahtu ja sooritamise viisi, säilitades kursuse nõutavad õpitulemused. Kui IÕK-ga kavandatakse riiklikus õppekavas sätestatud õpitulemuste vähendamist või asendamist või kohustusliku õppeaine õppimisest vabastamist, lähtutakse seaduses sätestatud korrast.

Õpilase toimetulekut jälgivad mentor ja/või õpilasnõustaja. EK nr 4 rakendamisel toimub ümarlaud, milles osalevad õpilane, lapsevanem(ad), lennujuht ja õpilasnõustaja ning vajaduse korral aineõpetaja(d) ja direktor.

5. Toetamise viisid

Toetamise viisid valitakse vastavalt õpilase vajadustele ning neid rakendatakse individuaalselt kokkulepitud ulatuses ja ajavahemikul. Kõiki meetmeid ei pea rakendama korraga ning iga meetme rakendamine peab olema seotud konkreetse erikokkuleppe eesmärgiga.

5.1. Õppeaja ja kohaloleku kohandamine:

- eriplaan ehk individuaalne õppeplaan arvestuste, kontrolltööde ja jooksvate ülesannete sooritamiseks;
- lahkumine tunnist või koolist keset päeva ja/või põhjendatud koolist puudumine;
- ühe ette planeeritud puhkepäeva võimaldamine nädalas;
- ühe iseseisva õppe nädala planeerimine perioodis;
- arvestuste nädala koormuse hajutamine;
- ajapikendus mahukamate kirjalike tööde ja arvestuste sooritamiseks kindlates õppeainetes.

5.2. Õppimise korralduse kohandamine:

- iseseisev õpe ja osalemine konsultatsioonides;
- uurimistöö koostamiseks eriplaani rakendamine;
- tervislikust seisundist tingitud kokkulepetest kõrvalekaldumise arvestamine ning uue tegevusplaani kokkuleppimine esimesel võimalusel.

5.3. Hindamise ja sooritamise kohandamine:

- suulise arvestuse või klassi ees vastamise asendamine kirjaliku tööga, kirjaliku töö asendamine suulise vastamisega või individuaalne vastamine õpetajale, kui see võimaldab hinnata kursuse nõutavate õpitulemuste saavutamist;
- ootamatu küsimise vältimine tunnis;
- põhjendatud puudumiste tõttu tavapärase osalemisnõude kohandamine ning puudumiste mitteamistamine arvestusele lubamise takistusena;
- protsessihinnete osakaalu või arvestamise kohandamine kursusehinde kujunemisel, tagades kursuse õpitulemuste saavutamise hindamise;
- riigieksamile eritingimuste, sealhulgas vajaduse korral lisaaega võimaldavate tingimuste taotlemine kehtiva korra alusel.

5.4. Õppekeskkonna kohandamine:

- ruumis sobiva istekohta valimise võimalus, näiteks akna juures, eraldi, ees või taga;
- muu põhjendatud õppekeskkonna kohandus, mis toetab õpilase osalemist ja ei muuda kursuse õpitulemusi.

6. Erikokkuleppe algatamine, kokkuleppimine ja dokumenteerimine

Erikokkuleppe vajaduse võib tõstatada õpilane, lapsevanem, aineõpetaja, mentor, õpilasnõustaja või lennujuht. Erikokkuleppe kujundatakse koostöös õpilasega ning vajaduse korral kaasatakse lapsevanem, aineõpetajad ja teised õpilase toetamiseks vajalikud töötajad.

Erikokkuleppes fikseeritakse vähemalt:

- erikokkuleppe liik ja rakendamise põhjus;
- kokkuleppe eesmärk;
- rakendatavad toetamise viisid;
- kokkuleppe algus ja eeldatav kestus;
- õpilase, aineõpetaja(te), mentori ja teiste osapoolte ülesanded;
- vajaduse korral individuaalne õppeplaan ja tähtajad;
- kokkuleppe ülevaatamise aeg.

EK nr 1–3 kokkuleppe fikseeritakse koolis kokkulepitud viisil Stuudiumis või erikokkuleppe vormil. EK nr 4 rakendamine vormistatakse direktori käskkirjaga ning selle juurde kuuluvad vajaduse korral perioodi õppeplaan ja muud rakendamiseks vajalikud kokkulepped.

Terviseandmeid töödeldakse üksnes ulatuses, mis on vajalik õppekorralduse kohandamiseks. Aineõpetajatele edastatakse eelkõige info õppetöös vajalike kohanduste kohta, mitte terviseandmeid, mida nad oma ülesannete täitmiseks ei vaja.

7. Rollid ja vastutus

- Õpilane osaleb kokkuleppe koostamises, suhtleb kokkulepitud viisil kooliga ning täidab kokkulepitud õppeülesandeid oma võimete ja olukorra piires.
- Aineõpetaja kohandab kokkulepitud ulatuses õppeprotsessi ja hindamisviise, annab õpilasele vajalikku infot ning fikseerib õpitulemused ja võlgnevused JPG hindamisjuhendi kohaselt.
- Mentor toetab õpilast tegevuste ja ajakava planeerimisel, jälgib üldist toimetulekut ning aitab hoida infovahetust õpilase, aineõpetajate ja tugimeeskonna vahel.
- Õpilasnõustaja aitab hinnata toetamise vajadust, jälgib vajaduse korral kokkuleppe toimimist ning kutsub kokku ümarlaua.
- Lennujuht osaleb keerukamate ja pikemaajaliste kokkulepete kujundamises, aitab tagada eri õppeainete kokkulepete kooskõla ning osaleb EK nr 4 ümarlaval.
- Direktor kinnitab EK nr 4 rakendamise käskkirjaga ning otsustab või korraldab IÕK koostamise juhul, kui kavandatavad kohandused jõuavad seaduses sätestatud IÕK piirini.

Õppenõukogu teeb JPG hindamisjuhendi ja õigusaktide kohaselt otsused õpilase õpingute jätkamise, õpingute jätkamise tingimuste või kooli lõpetamise kohta.

8. Erikokkuleppe ülevaatamine ja lõpetamine

Erikokkulepet rakendatakse seni, kuni selle aluseks olev vajadus püsib. Kokkuleppe vaadatakse üle kokkuleppes määratud ajal ning alati siis, kui õpilase olukord või toimetulek oluliselt muutub.

EK nr 2 lõpetatakse üldjuhul pärast kokkulepitud võlgnevuste likvideerimist ja õpilase naasmist tavapärasesse õppetöösse. EK nr 3 lõpetatakse, kui pikemaajalise eemaloleku või erikoormuse põhjus lõpeb või kui õpilane saab taas tavapärasel õppekorralduses osaleda. EK nr 4 vaadatakse üle vähemalt iga õppeperioodi alguses.

Kui olemasolevad kohandused ei ole piisavad või nende ulatus muutub oluliselt, hinnatakse erikokkuleppe liigi muutmise, täiendavate tugimeetmete või IÕK koostamise vajadust.

9. Põhimõtete ülevaatamine

Kooli juhtkond ja õpilaste toetamisega seotud töötajad hindavad põhimõtete toimimist regulaarselt ning vajaduse korral tehakse muudatusi, lähtudes rakenduspraktikast, JPG hindamisjuhendist ja kehtivast õigusruumist. Põhimõtted vaadatakse üle vähemalt üks kord õppeaastas.

10. Kinnitamine ja jõustumine

Põhimõtted kinnitab Tartu Jaan Poska Gümnaasiumi direktor. Dokument jõustub direktori käskkirjas määratud kuupäeval.

Lisa. Peamised seosed õigusaktide ja JPG hindamisjuhendiga

Allikas	Põhimõte	Seos EK-ga
PGS § 18	Kool võib kohandada õppeaega, õppesisu, õppeprotsessi ja õppekeskkonda; olulise koormuse/intensiivsuse muutuse või õpitulemuste vähendamise/asendamise korral koostatakse IÕK.	Määrab EK ja IÕK piiri.
GRÕK § 13	Gümnaasium korraldab andekate õpilaste juhendamist ning võib individuaalse arengu toetamiseks teha kohandusi õppesisus, õppekorralduses ja õppekeskkonnas.	Alus eelkõige EK nr 1-le ning paindlikele kohandustele.
JPG hindamisjuhend p 4.1.4	Põhjendatud pikaajalise õppetööst eemalviibimise korral koostatakse tööde sooritamiseks individuaalne õppeplaan.	Alus EK nr 2–4 konkreetsele tööde ja arvestuste ajakavale.
JPG hindamisjuhend p 4.1.5	MH, F ja MA kursusehinne on võlgnevus.	EK ei muuda võlgnevuse staatust; kokkuleppe määrab

		selle lahendamise viisi ja ajakava.
JPG hindamisjuhend p 4.2.3	Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse kursuse oodatavate õpitulemustega.	EK-ga kohandatakse õppimise ja sooritamise korraldust, mitte tavapäraselt õpitulemusi.
JPG hindamisjuhend p 4.2.4	Kursuse võib eelneval kokkuleppel õpetajaga läbida e-õppe vormis.	Toetab iseseisva ja paindliku õppe rakendamist.